องค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพย์สินและคดีฟอกเงิน

การเปรียบเทียบหลักกฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด

กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างราชอาณาจักรไทย และ สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินระหว่างประเทศ

ผู้สรุปองค์ความรู้: นายเนตินัย แก้วเกิดเคน (นิติกรชำนาญการ)

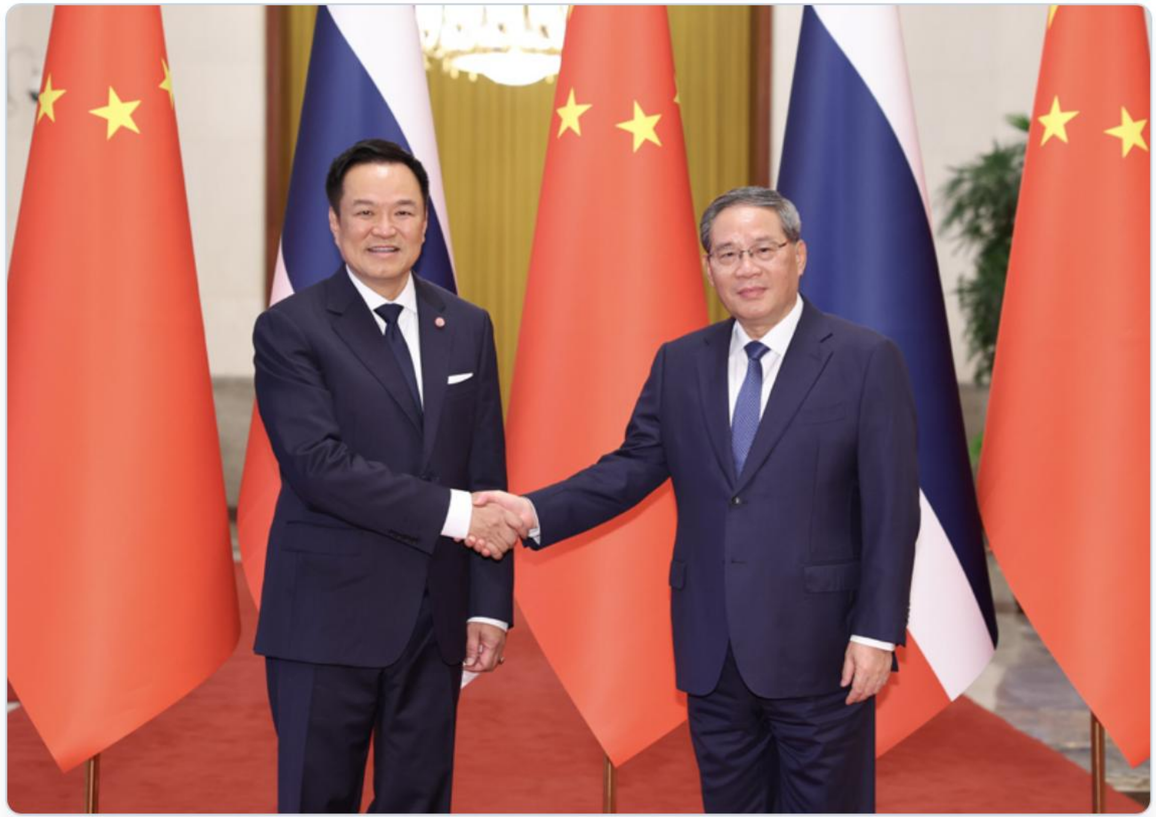
บทนำและความสำคัญของการศึกษา

บริบทความสัมพันธ์และการเคลื่อนย้ายทุน: ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างไทย-จีน ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรและเงินทุนจำนวนมาก เป็นช่องทางให้อาชญากรนำผลประโยชน์จากการกระทำผิดมาแปลงสภาพเป็นทรัพย์สินในไทย

พันธกรณีและกรอบมาตรฐานระหว่างประเทศ:

- **FATF 40 ข้อเสนอแนะ:** มาตรฐานสากลว่าด้วยการปราบปรามการฟอกเงินและการอายัด/ริบทรัพย์สิน
- **อนุสัญญาสหประชาชาติ ๓ ฉบับ:** อนุสัญญากรุงเวียนนา (Vienna), อนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (UNTOC) และอนุสัญญาต่อต้านการทุจริต (UNCAC)

> **วัตถุประสงค์เพื่อเจ้าหน้าที่ ปปง.:** เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบกฎหมายจีน เพื่อรองรับการประสานความร่วมมือในการยึด อายัด และริบทรัพย์สินข้ามแดนในอนาคต



ส่วนที่ ๑: โครงสร้างกฎหมายของจีน

กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการจัดการทรัพย์สินของสาธารณรัฐประชาชนจีน

กฎหมายอาญาและปราบปรามฟอกเงินจีน

ประมวลกฎหมายอาญาจีน (刑法)

มาตรา ๑๙๑ (ความผิดฐานฟอกเงิน): ครอบคลุม ๗ กลุ่มความผิดมูลฐาน (ยาเสพติด, มาเฟีย, ก่อการร้าย, หนีภาษี/ศุลกากร, ทุจริต/ติดสินบน, ทำลายระเบียบการเงิน, ฉ้อโกงทางการเงิน) บังคับใช้หลักลงโทษทั้งบุคคลและนิติบุคคล (双罚制)
มาตรา ๖๔ (การจัดการทรัพย์สิน): กำหนดการติดตามยึดคืน (追缴) ชดใช้ผู้เสียหาย (责令退赔) และนำหลัก **“การริบทรัพย์สินที่มีมูลค่าเทียบเท่า” (Value-based Confiscation)** มาใช้เมื่อไม่พบตัวทรัพย์จริง

กฎหมาย ปปง. และ ป.วิ.อาญาจีน

กฎหมาย ปปง. จีน (反洗钱法): ให้อำนาจธนาคารกลางจีน (PBOC) และศูนย์ CAMLMAC (FIU) ตรวจสอบ STR และสั่ง **“อายัดชั่วคราวทางบริหาร” (临时冻结)** ได้ไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง ก่อนส่งต่อตำรวจ
ป.วิ.อาญาจีน (刑事诉讼法) มาตรา ๒๙๘-๓๐๑: บัญญัติ **กระบวนการริบทรัพย์สินพิเศษ (特别没收程序)** ในกรณีผู้ต้องหาหลบหนีเกิน ๑ ปี หรือถึงแก่ความตาย (Non-conviction based forfeiture)

กฎหมายความช่วยเหลือทางอาญาและเอกชนจีน

กฎหมาย MLA จีน (2018)

กำหนดให้ **กระทรวงยุติธรรมจีน (Ministry of Justice)** เป็นผู้ประสานงานกลาง (Central Authority) ตรวจสอบหลักความผิดสองสถาน (Dual Criminality) ตามมาตรา ๑๗ และเงื่อนไขการริบทรัพย์สินตามมาตรา ๕๑-๕๒

การคืน & Sharing ทรัพย์สิน

มาตรา ๕๓ & ๕๔ (MLA Law): ให้อำนาจคืนทรัพย์สินแก่ต่างประเทศ โดยหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นได้ และเปิดช่องให้มีการทำข้อตกลง **การแบ่งปันทรัพย์สิน (Asset Sharing)** ตามสัดส่วนที่ตกลงกัน

กฎหมายส่งเสริมภาคเอกชน (2026)

มาตรา ๖๒ & ๖๖: คุ้มครองทรัพย์สินของผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยให้องค์กรอัยการกำกับดูแล ไม่ให้มีการยึด/อายัดทรัพย์สินเกินขอบเขตหรือมิชอบด้วยกฎหมาย

ส่วนที่ ๒: กระบวนการยึดอายัดทรัพย์สินของจีน

เจาะลึกขั้นตอน ๔ ระดับในการดำเนินการกับทรัพย์สินตั้งแต่ชั้น FIU ตำรวจ อัยการ ถึงการไต่สวนและบังคับคดีของศาล

ขั้นตอนการดำเนินการกับทรัพย์สินของจีน

๑. ธนาคารกลาง (PBOC)

รับรายงาน STR จากสถาบันการเงิน ตรวจสอบทางบริหาร และสั่งอายัดชั่วคราวได้ **ไม่เกิน ๔๘ ชม.**

๒. ตำรวจ (MPS)

รับคดีอาญา ยึด/อายัดบัญชี (๖ เดือน - ๑ ปี) หรือหลักทรัพย์ (๒ ปี) โดยต้องอนุมัติระดับอำเภอขึ้นไป

๓. อัยการ (SPP)

กำกับดูแลความชอบด้วยกฎหมาย ยื่นฟ้องคดีอาญา หรือยื่นคำร้องขอริบทรัพย์สินกรณีพิเศษ

๔. ศาลประชาชน

ไต่สวนพยานหลักฐาน ออกคำสั่ง ๔ รูปแบบ และองค์กรบังคับคดีนำทรัพย์ขายทอดตลาดคืนผู้เสียหาย/คลัง

การไต่สวนและภาระการพิสูจน์ในศาลจีน

ภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof)

- **ความผิดอาญา:** อัยการต้องพิสูจน์จน *"ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร" (Beyond Reasonable Doubt)*
- **การผลักภาระพิสูจน์:** หากพบทรัพย์สินมูลค่าสูงผิดปกติ ไม่สอดคล้องกับรายได้ ภาระการพิสูจน์จะตกแก่จำเลยในการแสดงความชอบด้วยกฎหมาย
- **ริบทรัพย์ตามมูลค่า:** หากไม่พบตัวทรัพย์เดิม อัยการเพียงพิสูจน์มูลค่าผลประโยชน์รวมเพื่อขอริบทรัพย์อื่นแทน

รูปแบบคำสั่งศาลในการจัดการทรัพย์สิน

- **๑. การริบทรัพย์ (没收):** ริบรายได้ ดอกผล และอุปกรณ์ ส่งเข้าคลังหลวง
- **๒. การติดตามยึดคืน (追缴):** ยึดทรัพย์ที่โอนไปยังบุคคลภายนอกที่ไม่สุจริต
- **๓. สั่งชดใช้คืนผู้เสียหาย (责令退赔):** คืนตัวทรัพย์เดิมหรือชดใช้เงินแก่ผู้เสียหาย
- **๔. กระบวนการริบกรณีพิเศษ:** ประกาศแจ้งเตือน ๖ เดือน กรณีหลบหนี/เสียชีวิต

ส่วนที่ ๓: การเปรียบเทียบหลักกฎหมาย ไทย vs จีน

วิเคราะห์ข้อแตกต่างทางโครงสร้าง มาตรการทางกฎหมาย และการกระจายอำนาจในการดำเนินการกับทรัพย์สิน

ตารางเปรียบเทียบระบบกฎหมาย ไทย-จีน

มิติการเปรียบเทียบ	ประเทศไทย (Thailand)	สาธารณรัฐประชาชนจีน (China)
ระบบกฎหมายหลัก	**Civil Forfeiture** ริบทรัพย์สินทางแพ่ง มุ่งต่อตัวทรัพย์สินโดยตรง (In Rem) แยกจากคดีอาญา	**Criminal Confiscation** ริบทรัพย์สินทางอาญา มุ่งต่อตัวบุคคล (In Personam) ผูกติดคดีอาญา
มาตรฐานการพิสูจน์	มาตรฐานทางแพ่ง (ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน / มีเหตุอันควรเชื่อ)	มาตรฐานทางอาญา (ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร) ในคดีหลัก
ริบทรัพย์สินตามมูลค่า	**ไม่มีบทบัญญัติ** ใน พ.ร.บ. ปปง. (ต้องเชื่อมโยงตรง)	มีกฎหมายรองรับชัดเจน (ป.อาญา ม.๖๔) ริบทรัพย์อื่นทดแทนได้
โครงสร้างหน่วยงาน	รวมศูนย์ที่ ปปง. (AMLO) ทำหน้าที่ FIU, สืบสวน, สั่งยึดอายัด	กระจายหน้าที่ (PBOC/CAMLMAC → ตำรวจ → อัยการ → ศาล)
อำนาจอายัดชั่วคราว	คณะกรรมการธุรกรรมสั่งได้ไม่เกิน ๙๐ วัน	PBOC สั่งอายัดทางบริหารได้ไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง
อายุความ	ไม่มีอายุความ และมีผลย้อนหลัง	ยึดโยงตามอายุความในคดีอาญาของความผิดมูลฐาน

🔄 วิเคราะห์ความแตกต่างเชิงระบบ

๑. ความยืดหยุ่นของ Civil Forfeiture (ไทย): มาตรการทางแพ่งของไทยตาม พ.ร.บ. ปปง. พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความรวดเร็ว ไม่ผูกติดกับคำพิพากษาคดีอาญา (อ้างอิงฎีกาที่ ๘๓๔๕/๒๕๖๐) และไม่มีอายุความ (อ้างอิงฎีกาที่ ๙๘๑๑/๒๕๖๐)

๒. ความครอบคลุมของ Criminal Confiscation (จีน): จีนใช้ระบบริบทรัพย์ทางอาญาเป็นหลัก แต่ทรงประสิทธิภาพด้วย *Value-based Confiscation* ที่สามารถยึดทรัพย์สินอื่นทดแทนได้ทันทีเมื่อทรัพย์เดิมถูกยักย้าย

๓. การรวมศูนย์ vs การกระจายอำนาจ: สำนักงาน ปปง. ไทย รวบอำนาจทั้ง FIU และการยึดอายัด ขณะที่จีนแบ่งแยกคานอำนาจระหว่าง ธนาคารกลาง (PBOC), ตำรวจ (MPS), อัยการ (SPP) และศาลอย่างชัดเจน



ส่วนที่ ๔: ผลกระทบและอุปสรรคในทางปฏิบัติ

ผลกระทบเชิงปฏิบัติเมื่อเกิดความแตกต่างทางกฎหมาย และแนวทางการปรับปรุงเพื่อส่งเสริมความร่วมมือไทย-จีน

ผลกระทบและอุปสรรคในทางปฏิบัติ

๑. มาตรฐานพยานหลักฐานและระบบริบทรัพย์

ไทยใช้มาตรฐานแพ่ง (มีเหตุอันควรเชื่อ) ขณะที่จีนใช้มาตรฐานอาญา (ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร) ส่งผลให้การขอความช่วยเหลือทางอาญา (MLA) ข้ามแดนมีขั้นตอนเคร่งครัดและใช้เวลานานเฉลี่ยกว่า ๖ เดือน

๒. ช่องโหว่การขาดกฎหมายริบทรัพย์ตามมูลค่า

ประมวลกฎหมายอาญาจีน ม.๖๔ ให้อำนาจริบทรัพย์ตามมูลค่าได้ แต่กฎหมายฟอกเงินไทยยังไม่มีบทบัญญัตินี้ หากคนร้ายแปรรูปหรือซุกซ่อนทรัพย์เดิม ไทยจะไม่สามารถยึดทรัพย์อื่นชดเชยมูลค่าให้จีนได้

๓. ข้อจำกัดการตีความความผิดมูลฐาน (Dual Criminality)

ไทยมี ๒๘ มูลฐาน จีนมี ๗ กลุ่มมูลฐาน (จีนไม่มีฐานฉ้อโกงประชาชน มีเพียงฉ้อโกงทั่วไป) หากคำร้องขอระบุพฤติการณ์ไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ไทยจะไม่สามารถใช้อำนาจตรวจสอบหรือยึดอายัดทรัพย์สินได้

๔. สุญญากาศสนธิสัญญาการแบ่งปันทรัพย์สิน

ไทยและจีนยังไม่มีสนธิสัญญา Asset Sharing ทวิภาคี ในคดีที่ไม่มีผู้เสียหายต้องพึ่งพาหลักประติปฏิบัติต่างตอบแทน (Reciprocity) และเจรจา Ad-hoc ซึ่งขาดความแน่นอนและใช้เวลานานในการพิจารณา

คำถาม & การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ขอขอบพระคุณสำหรับการรับฟัง | สรุปองค์ความรู้เพื่อพัฒนางานสืบสวนและบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินระหว่างประเทศ

⚖️ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.)

งานวิทยานิพนธ์ "中泰洗钱犯罪所得处置合作机制研究" (นายเนตินัย แก้วเกิดเคน)

Image Sources



https://english.www.gov.cn/images/202607/20/6a5e181dc6d00ca5a3e2f423.jpeg

Source: english.www.gov.cn



https://static.vecteezy.com/system/resources/previews/051/959/028/non_2x/law-and-justice-concept-with-scales-of-justice-gavel-and-legal-book-emphasizing-fairness-and-legal-proceedings-on-a-transparent-background-png.png

Source: www.vecteezy.com